

Nr 48.

Ankom till riksdagens kansli den 19 maj 1922 kl. 11 f. m.

*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående
statens lagerhus och fryshus.*

(2:a avd.)

I en till riksdagen den 3 mars 1922 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 142, har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva,

att, därest för tiden 1 juli 1922—30 juni 1923 skulle å statens lagerhus och fryshus uppstå förlust, som icke kan täckas av för statens lagerhus- och fryshusstyrelse tillgängliga medel, Kungl. Maj:t må för täckande av dylik förlust använda erforderligt belopp av den vinst, som det efter verkställd närmare utredning visar sig att folkhushållningskommissionen tillförts genom användningen av statens lagerhus eller för statens räkning förhyrda fryshus.

Av berörda statsrådsprotokoll inhämtas bland annat följande.

För de av riksdagen för ändamålet anvisade medel hava uppförts dels *fryshusen* i Hallsberg och Malmö, dels *spannmålslagerhusen* i Tomelilla, Östra Klagstorp Astorp, Eslöv, Vara, Linköping, Eskilstuna, Hallsberg och Roma, varjämte dessa medel använts till statsbidrag åt kommuner och enskilda för *fryshusanläggningar* å åtskilliga orter.

Förvaltningen av samtliga statens lagerhus och fryshus ävensom de med statsbidrag uppförda fryshusen handhaves numera av statens lagerhus- och fryshusstyrelse.

Vad först angår driften vid *statens fryshus* — som alltifrån deras uppförande handhafts av fryshusstyrelsen, numera lagerhus- och fryshusstyrelsen — så har fryshuset i Hallsberg för hela tiden räknat givit en vinst av 89,362 kronor 15 öre,

men har under år 1921 gått med en förlust av 84,265 kronor 24 öre. Fryshuset i Malmö har gått med en sammanlagd vinst av 528,637 kronor 59 öre; sista året har dock vinsten inskränkt sig till 9,899 kronor 6 öre. På grund av nedgången i driften har den 16 december 1921 beslut fattats om dess nedläggande vid båda fryshusen. Underhandlingar hava inletts om försäljning till staden av fryshuset i Malmö. För innevarande år har räknats med en förlust på fryshuset i Hallsberg, vars personal äger rätt att kvarstanna till den 1 april 1922, med i runt tal 60,000 kronor.

Å de med statsbidrag uppförda fryshusen, vilkas förvaltning sedan den 1 september 1919 övertagits av fryshusstyrelsen, har sedan dess uppstått en förlust av 188,708 kronor 96 öre. Av den vinst, som folkhushållningskommissionen haft å dessa fryshus under den tid, den disponerade desamma, beräknas efter vissa avdrag kvarstå omkring 160,000 kronor.

Spannmålslagerhusen hava, efter det de övertagits av lagerhus- och fryshusstyrelsen den 1 november 1920, intill 1921 års utgång gått med en förlust av 180,796 kronor 76 öre. Folkhushållningskommissionen har emellertid genom begagnande av spannmålslagerhusen gjort en beräknad vinst å 165,760 kronor 62 öre. Avtal hava träffats om uthyrande av spannmålslagerhusen i Roma och Eskilstuna till lantmannasammanslutningar. Underhandlingar hava inletts med arméförvaltningen om övertagande för användning till havremågasin av spannmålslagerhusen i Hallsberg och Tomelilla, som hava för spannmålslagring mindre fördelaktigt läge. Under avvaktan å resultatet härav hava åtgärder vidtagits för nedläggande av driften vid sistnämnda lagerhus.

De sammanställda uppgifterna rörande det ekonomiska resultatet av lagerhus- och fryshusstyrelsens verksamhet utvisa vidare, att styrelsen vid senaste årskiftet haft en kvarstående vinst av 136,309 kronor 28 öre. Styrelsen vågar dock ej beräkna att härav den 1 juli 1922 skulle återstå mera än omkring 10,000 kronor. Härvid räknas med förenämnda förlust å fryshuset i Hallsberg å i runt tal 60,000 kronor och å lagerhusen med 20,000 kronor, var till komma kompletteringsarbetena likaledes 20,000 kronor. Utgifter för styrelsen, som till den 16 december 1921 utgjorts av 6 ledamöter och från nämnda dag inskränkts till 3 ledamöter, beräknas till 17,800 kronor. Åtgärder hava vidtagits i avsikt att i möjligaste mån minska förvaltningskostnaderna.

Beträffande den numera anordnade möjligheten att belåna inlagrad spannmål i riksbanken — vilket innebär, att låntagaren såsom hypotek lämnar i upplagringsbevis angiven spannmål, som enligt särskild förbindelse av statens lagerhus- och fryshusstyrelse tillhandahålles banken såsom pant — inhämtas av riksbankens cirkulär angående denna lånerörelse bl. a. följande:

Låntagare äger att under lånetiden göra avbetalningar på lån och utfå där emot svarande del av panten;

Ränta å nu ifrågakvarande slag av lån beräknas tillsvi vidare lika med riksbankens officiella diskonto för tre-månaders växlar;

Spannmålen är av lagerhus- och fryshusstyrelsen indelad i tre klasser A, B och C. Av dessa klasser belånas endast A och B, klass C belånas icke, ej heller ärter;

Följande belåningspris äro fastställda att tillsvi vidare gälla, nämligen

	Klass A.	Klass B.
för veté	15: —	14: —
» råg	14: —	13: —
» korn	11: —	10: —
» vithavre	7: —	6: —
» svarthavre	7: —	6: —

allt för 100 kilogram.

Vid belåning skall iakttagas, att pantens kvantitet beräknas 5 % under den i upplagringsbeviset angivna;

Önskar låntagare omsätta lån och anses omsättning böra beviljas, skall, i händelse belåningsvärdet å panten vid tiden för omsättningen blivit nedsatt, lånet i förhållande därtill minskas;

Lagerhus- och fryshusstyrelsen ombesörjer själv brandförsäkring av all spannmål, som inlägges i lagerhus.

I fråga om lagerhusens användning har departementschefen bl. a. anfört, att betydelsen av den anordnade möjligheten att belåna inlagrad spannmål, icke borde underskattas. Lantbrukaren hade därigenom fått ett medel att motverka en från behovet av rörelsekapital lätt föranledd onaturlig prisbildning å spannmål. Det vore givetvis önskvärt, att spannmålslagerhusen — i den mån de icke kunde uthyras till lantmannasammanslutningar — höllas i drift av staten. Avgiften för inlagringen borde därvid så avvägas, att den å ena sidan icke avhölle lantbrukaren från inlagring men å andra sidan gäve utsikt till att driften icke ginge med förlust. Samtidigt borde driftkostnaderna hållas så låga som möjligt utan fara för inlagrad säds vanvård.

Emot de av departementschefen framlagda här ovan återgivna synpunkterna å driften vid spannmålslagerhusen synes, såvitt utskottet för närvarande kan finna, icke vara något att erinra. Vad särskilt angår oförmåda möjlighet att belåna lagrad spannmål, finner sig utskottet böra uttala, att denna anordning torde bereda lantbrukarna mera effektivt gagn av spannmålslagerhusen.

Utskottet.

Beträffande lagerhusens budgettekniska ställning har departementschefen anfört, att han icke — innan av lagerhus- och fryshusstyrelsen inledda förhandlingar om ytterligare uthyrande av lagerhus och försäljning av provisoriska fryshuset i Malmö avslutats och igångsatta förvaltningsinskränkningar blivit genomförda — ansåge sig kunna angående driftresultatet för det närmaste året göra någon hållbar beräkning, helst det icke syntes vara uteslutet, att pågående utredning kunde giva till resultat, att även vissa lagerhus borde nedläggas. Vid sådant förhållande ansåge sig departementschefen icke kunna föreslå någon fram-

ställning till den nu församlade riksdagen i fråga om lagerhusens och fryshusens budgettekniska ställning.

De sålunda anförda skälen för ett uppskov med avgörandet av berörda fråga anser utskottet giltiga.

Vad slutligen angår det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget att anlita den vinst, som folkhushållningskommissionen haft av förvaltningen av lagerhus och fryshus, för täckande av under tiden till den 1 juli 1923 eventuellt uppstående förlust å lagerhus- och fryshusdriften, finner utskottet med hänsyn till de omständigheter, som i förevarande avseende föreligga, icke anledning till erinran mot detta förslag.

Utskottet får alltså hemställa,

att riksdagen måtte bifalla förevarande proposition.

Stockholm den 18 maj 1922.

På jordbruksutskottets vägnar:

RAOUL HAMILTON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Hellström*, *Ingeström*, *Dalberg*, *Hagfält*, *Enhörning*, *Lundell*, *Gabrielsson* och *Lindstrand* samt

från andra kammaren: herrar greve *Hamilton*, *Johansson* i Uppmälby, frih. *Hermelin*, frih. *Silfverschiöld*, *Björk*, *Pettersson* i Stäringe och *Igel*.